

KIRKLARELİ (KIRKKİLİSE) RUM MEKTEBİ'NDEN VALİ FAİK ÜSTÜN İLKOKULU'NA BİR EĞİTİM BİNASININ HİKÂYESİ (1905-2005)

Nuri GÜÇTEKİN*

ÖZET

Eski binasının hangi tarihte yapıldığı bilinmeyen Kırkkilise (Kırklareli) Rum Mektebi, 1903 yılında Rum Mektebi Rüşdiyesi olarak yeniden inşa edilmiştir. Bina, geçmişte olduğu gibi bugün de bulunduğu çevrenin silüetindeki en belirgin mimari unsurdur. Yapıldığı dönemdeki diğer Rum okullarıyla benzer bir tasarım anlayışıyla inşa edilmiş olan bina, anıtsal giriş cephesindeki antik öğeleriyle, Neo-Klasik üslubun izlerini taşımaktadır. Bina, Rum Mektebi ve 1905 yılından sonra Rum Mektebi Rüşdiyesi olarak 1922 yılına kadar eğitim vermiştir. Mudanya Anlaşması'ndan sonra Türk Devleti'ne devir edilen bina, 1939 kadastrusuyla devlet hazinesine geçmiştir. 1923-2005 yılları arasında Ziya Gökalp İlkokulu, Kırklareli Ortaokulu, Kırklareli Lisesi, Kırklareli Ticaret Lisesi ve en son Vali Faik Üstün İlkokulu olarak her zaman eğitim yapısı olarak değerlendirilmiş ve binlerce mezun vermiştir. Bina, 14 Aralık 2005 tarihinde geçirdiği yangınla çatı ve döşeme gibi ahşap elemanlarını kaybetmiş, kullanılamaz hale gelmiştir. 2014 yılında binanın "butik otel" olarak kullanılmak üzere restorasyon edilmesine izin verilmiştir. Bu çalışmada, Kırklareli şehrinde birçok eğitim kurumuna ev sahipliği yapan binanın tarihi incelenmiştir. Ayrıca binanın orijinal planları ve yapım süreci ayrıntılı olarak ele alınarak yapılacak restorasyon çalışmalarına katkıda bulunulmak istenilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi, Kırklareli Eğitim Tarihi, Özel Okul, Restorasyon, Vali Faik Üstün.

FROM KIRKLARELI (KIRKKILISE) GREEK SCHOOL TO VALI (GOVERNOR) FAİK ÜSTÜN PRIMARY SCHOOL HISTORY OF AN EDUCATION BUILDING (1905-2005)

ABSTRACT

Kırkkilise (Kırklareli) Greek School, whose old building's construction date is unknown, was rebuilt as Greek Junior High School in 1903. As it was in the past, the building is still the most prominent architectural element in the silhouette of its milieu today. The building, which was constructed in a similar design with the other Greek schools of its time, carries the traces of neoclassical style with its antique elements on the monumental entrance facade. The building provided education as Greek School and after 1905 as Greek Junior High School until the year 1922. The building, which was made over to Turkish State after the Armistice of Mudanya, was passed to the state treasury by the 1939 cadastre. It was always used as an education building as Ziya Gökalp Primary School, Kırklareli Secondary School, Kırklareli High School, Kırklareli Commercial High School and lastly Vali (Governor) Faik Üstün Primary School in the years 1923-2005 and

* Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul-Türkiye, nuriguçtekin@hotmail.com

produced thousands of graduates. The building lost its wooden elements like roof and plank flooring in the fire on 14 December 2005 and has become unusable. In 2014, the restoration of the building was permitted for its use as “boutique hotel”. In this study, the history of the building which hosted a lot of educational institutions was researched. In addition, the original plans and construction process of the building were examined in detail so as to contribute the future restoration works.

Keywords: Kırklareli (Kırkkilise) Greek School, Kırklareli Education History, Private School, Restoration, Governor Faik Üstün.

GİRİŞ

Osmanlı eğitim sisteminde yabancı okulların açılması doğrudan olmamıştır. Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u fethetmesinden sonra Latin Katoliklere ve Rum Ortodokslara fermanla verdiği dini imtiyazlar sayesinde ibadetlerine serbestçe devam etmişlerdir. İstanbul’un fethinden, Tanzimat’ın ilanına kadar eğitim hizmetleri Müslümanlarda olduğu gibi, diğer din mensuplarında da kendi dinlerine mensup, varlıklı ve cemaatine hizmet etme duygusuna sahip kişilere bırakılmıştır. Sonuçta her camiinin yanında bir mektep ve medrese doğarken kiliselerin yanında da o cemaate ait okulların bulunmasına engel olunmamıştır. Okul açma hakkı önce Rumlara daha sonra sırasıyla Ermenilere ve Yahudilere verilmiştir. Gayrimüslim tebaaya ait okullar, Cemaat Ruhani Meclisleri ile kiliselerin denetiminde olan okullardır. Okulların eğitiminde ilk önce dini nitelik ağır basarken daha sonraları milli nitelik öne çıkmıştır. Bu okullar zengin bir şahıs veya grubun öncülüğünü yaptığı vakıflar yoluyla kurulmuştur. Tüm masrafları ve yönetimleri de bu vakıflarla sağlanmıştır. Bu kurulan yapı Tanzimat Dönemi’ne kadar devam etmiştir.¹

Tanzimat Dönemi’nde gayrimüslim ve yabancılar kendilerine tanınan aşırı özgürlüklerden yararlanarak eğitimde önemli mesafeler almışlardır. Misyonerler için Osmanlı Devleti’nin çok uluslu, çok dinli ve çok dilli mozaği bulunmaz bir ortam sağlamıştır. 1856 Islahat Fermanı ise gayrimüslim uyruklara, kendi dillerine ve kültürlerine dönük ilk, orta ve yüksek derecede okullar açma fırsatı vermiştir. Misyoner teşkilatlarınca açılan okullar; Katolik okulları, Protestan okulları ve Ortodoks okulları şeklinde gruplanmıştır. Katoliklerin hamiliğini Fransa ve Avusturya, Ortodokslarınkini Rusya, Protestanlarınkini de İngiltere ve Amerika yapmıştır. Bu devletlerin kilise çevreleri de yarış halinde okul kampanyaları başlatmışlardır. Gayrimüslim ve yabancılar Osmanlı Devleti topraklarında açmış oldukları okullarla ulaşmak istedikleri gaye dini nitelik yanında, bu bölgelerde söz sahibi olmak ve ileride bu bölgelerde hâkimiyet kurma idealini taşımıştır.²

Bu süreçte Osmanlı Devleti yöneticilerinin yabancı ve gayrimüslim okullarının kuruluş gayeleri ve amaçları hakkında yeterli fikirleri olmadığı gibi Osmanlı eğitim sistemi eğitim bütünlüğünü sağlayamadığı gibi nitelik ve nicelik olarak da yetersiz kalmıştır. Ayrıca 1 Eylül 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’ne kadar Osmanlı Devleti’nin özel okulları denetleyen ve düzenleyen bir kanunun bulunmayışı, eğitim ve öğretim

¹ Osman Nuri Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, cilt: 1-2, Osmanbey Matbaası, İstanbul, 1941.s. 720-775.

² Necdet Sakaoğlu, *Osmanlı’dan Günümüze Eğitim Tarihi*, İstanbul, 2003. s.77-78.

kurumlarını açma ve yönetme hususunda serbest bırakması ve büyük devletlerin yaptıkları baskılar neticesinde yabancı ve gayrimüslim okulların sayısı gittikçe artmıştır. Bir anlamda Osmanlı eğitim sisteminde mevcut olan boşluk gayrimüslim ve yabancılar tarafından kendi kimliklerini yaratmak için açtıkları özel okullar aracılığıyla doldurulmuştur.

Özellikle 1876-1908 II. Abdülhamit Dönemi'nde yabancı ve gayrimüslim okulların misyoner etkileri, siyasi ve yıkıcı faaliyetleri daha belirgin hale gelmiştir. Misyoner yönleri güçlü, öğretim kalitesinin yüksek ve yabancı dilleri öğreten yabancı okullar gayrimüslimleri olduğu kadar yerel Müslüman çocuklarını da bu okullara çekmekteydi. Bu okulların misyoner etkisi genel eğitimin olmadığı ya da az geliştiği bölgelerde çok güçlü olması vilayetlerde okul sayısının artırılmasında en büyük nedenini oluşturacaktı. Bu dönem devlet politikası yabancı okulların denetlenmesi ve misyoner faaliyetlerinin engellenmesi esasına dayanacaktır. Alınan tüm önlemlere rağmen, bütçe, personel, öğretmen yetersizlikleri, kapitülasyonlar, büyük devletlerin baskısı, sistemin ve yapının oluşturulmaması, teftiş için yeterli personel ve bütçe ayrılmaması vb. birçok nedenler dolayısıyla bu denetim sağlanamamış ve başarılı olunamamıştır.³

Osmanlı Devleti'nde 1907-1908 eğitim yılında İstanbul ve taşrada mevcut olan **13.220** mektepte toplam **639.841 öğrenci** eğitim görmektedir. Bu okulların 2.956'sı Gayrimüslim Mektebi ve 297'si ise Ecnebi Mektebi olmak üzere toplam **3.253 yabancı okul** bulunmaktadır. Bu yabancı okullarda 163.062'si gayrimüslim ve 34.498'si ecnebi okullarında olmak üzere toplam **197.560 öğrenci** eğitim görmektedir. Bu dönemde **9.967** Müslüman okulunda **442.281 öğrenci** bulunmaktadır. Bu veriler II. Abdülhamit Dönemi'nde Müslüman çocukların gayrimüslim ve ecnebi okullarına gitmemesi için alınan her türlü önleme rağmen **ülkede eğitim gören her üç öğrenciden biri** yabancı okula gitmektedir.⁴

Osmanlı Devleti yabancı okulları kontrol etmesi, kapitülasyonların kaldırılması ile meydana gelen boşluk ve çok özel şartlar sonucu 22 Eylül 1915 tarihli Özel Okullar Talimatnamesi ile sağlamıştır. Özellikle yabancı okullara 1915 tarihinden sonra yön verecek olan talimatname 8 fasıl, 45 madde ve bir geçici maddeden oluşmaktadır.⁵ Bu talimatname ile 129. madde genişletilerek hem yerli hem yabancı okullar kontrol altına alınmıştır. Yeni özel okul kurmak çok zorlaşmıştır. Eski okullara üç ay gibi kısa süre verilmesi ve bu sürede şartları sağlamayan özel okullar kapatılmıştır. I. Dünya Savaşı sırasında, olağanüstü şartlar dolayısıyla düşman devletlere ait okullara el koymuştur. İstanbul'da bu kapsamda ek konulan okul ve müessese sayısı 63'tür. Taşra'da kesin olarak kaç müessese ve okula el konulduğu tam olarak bilinmemektedir.⁶ Ancak Osmanlı Devleti savaştan mağlup çıktığı için bu talimatnameyi uygulayamamıştır. Bu talimatname bazı karar, tamim ve emirlerle desteklenerek Cumhuriyet Dönemi'nde uygulanmıştır. Hatta

³ Nuri Güçtekin, *İstanbul'daki Müslim Özel Mektepleri (1873-1922)*, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2013. s. 5-7.

⁴ Nuri Güçtekin, "Osmanlı Devleti'nin 1907-1908 Yılına Ait Eğitim İstatistiği", *İstanbul Üniversitesi Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 2012/2, Cilt:11, Sayı:22, s.125-167.

⁵ *Mekâtib-i Hususiye Talimatnamesi*, İstanbul, 1331/22 Eylül 1915.

⁶ Nuri Güçtekin, *Eğitimi Neslin I. Dünya Savaşıyla İmtihani*, İskenderiye Yayınları, Nisan, 2015. s. 40-45.

1965 yılında yürürlüğe konan 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun yayımına kadar geçen 50 yıllık sürede özel okullarla ilgili uygulamaların temel yasası gibi kabul görmüştür.

Bu çalışma üç kısımda incelenecektir. Birinci kısımda Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi'nin kuruluşundan 1903 yılına kadar olan faaliyetleri ele alınacaktır. Bu kısımda Yunan kaynaklarında verilen bilgiler ile Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Edirne Vilayet Salnameleri ve Maârif Salnameleri verileri kullanılacaktır. Bu şekilde Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi'nin kuruluş tarihi, kademesi ve eğitim türü, öğretmen ve öğrenci sayısı, ruhsatname alma tarihi, kapanış tarihi ve faaliyetlerine yer verilecektir.

İkinci kısımda Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi Rüşdiyesi'nin 1903 yılında başlayan inşa süreci ile 1905 yılında yeniden eğitime başlaması ve 1922 yılına kadar olan faaliyetleri ele alınacaktır. Binanın ilk planları ve yapım aşamasında yapılan işlemler ayrıntılarıyla ele alınacaktır. Böylece binanın günümüzde yapılacak restorasyon çalışmalarına önemli katkı sağlanacaktır. Ayrıca bu bölümde Osmanlı Devleti'nde yabancı ve gayrimüslim özel okulların özellikle taşrada açılması için istenilen şartların neler olduğu ve yapılan yazışmalar hakkında bilgi verilecektir.

Üçüncü kısımda binanın 1923-2005 tarihleri arasındaki gelişimi incelenecektir. Bu tarihler arasında Kırklareli eğitim tarihinde birçok ilklerin bu binada gerçekleştirildiği görülmektedir. Kırklareli doğumlu önemli yerlere gelmiş birçok kişi bu binada ilk, orta veya lise eğitimini almıştır.

1. Mektebin İlk Tesisi: Kırkkilise (Kırklareli) Rum Mektebi (?-1903)

Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi'nin, eski binasının hangi tarihte açıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Yanakopulos kitabında, mektebin 1833 yılında inşa edildiğini belirtse de bunu kanıtlayan herhangi yazılı ya da görsel bir belge bulunmamaktadır.⁷

Diğer kaynaklarda Rum Mektebi hakkında verilen bilgiler şu şekildedir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Rum Mektebi ile ilgili tek belge 4 Temmuz 1879 tarihlidir. Belgede "Kırkkilise Rum Mektebi öğretmeni Molinos Efendi'ye Rus İstilasası sırasında muhacirin korunması gayreti ve pek çok hizmetinden dolayı beşinci dereceden bir kıta mecidiye nişanı verilmiştir" denilmektedir.⁸

Edirne Vilayet Salnamelerinde Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi ilk kez 1300/1884 yılına ait olan kayıtlarda geçmektedir.⁹ 1300-1308/1884-1892 yıllarına ait olan Edirne Vilayet Salnamelerinde, Kırkkilise Rum Mektebi Kırklareli Cami Kebir Mahallesi'ndedir. Rum Mektebi'nin muallim-i evveli Petrokovaçidi Efendi, muallim-i sâni olarak Melendiyos ve Dimostanos Efendiler görev yapmaktadır. Mektepte 46 öğrenci eğitim görmekteydi.¹⁰ 1309-1316/1893-1900 yıllarına ait olan Edirne Vilayet

⁷ Yannis Yanakopulos, *Doğu Trakya Saranda Ekliesies*, Selanik, 1994. s. 74.

⁸ *BOA., İ.DH., 787/63950, (14 Receb 1296/4 Temmuz 1879).*

⁹ Edirne Vilayet Salnamesi ilk kez 1287/1870 yılında en son 1319/1903 tarihinde olmak üzere 26 defa yayınlanmıştır. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1300/1884. s.122.

¹⁰ *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1301/1884. s.122. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1302/1885. s.124. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1303/1886. s.136. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1304/1887. s.131. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası,

Salnamelerinde, Kırkkilise Rum Mektebi Kırklareli Cami Kebir Mahallesi'nde aynı binada eğitim vermeye devam etmiştir. Öğretim kadrosunda değişiklik olmuştur. Rum Mektebi'nin muallim-i evveli Petrokovaçidi Efendi ayrılmış ya da vefat etmiş yerine muallim-i evveli olarak Yani Angali Efendi görev yapmıştır. Öğrenci sayısı da 45'e düşmüştür.¹¹

1309/1892 tarihli Edirne Vilayet Salnamesinde, Kırkkilise kasabasında 9.341 zükûr (erkek) ve 8.963 inâs (kadın) olmak üzere *Rum nüfusu toplamı 18.304* olarak verilmektedir. Ayrıca Kırkkilise kasabasında 1 rüşdiye, 3 iptidâiye ve 12 Rum, Bulgar ve Yahudi mektebi olup bunların hepsinde toplam *1.390 öğrencinin* eğitim gördüğü belirtilmiştir.¹² 1319/1903 tarihli Edirne Vilayet Salnamesinde, Kırkkilise (Kırklareli) Cami Kebir Mahallesiindeki Rum Mektebi sadece erkek öğrenciye eğitim vermektedir. Rum Mektebi'nin öğretmenleri Kostandi ve Mihalaki Efendilerdir. Öğrenci sayısı hakkında ise bilgi bulunmamaktadır.¹³

1316-1321/1900-1905 tarihleri arasında yayınlanan Maârif Nezareti Salnameleri; mekteplerin ismi, mensup olduğu cemaat, kimin adına ruhsat verilmiş olduğu, mektebin derecesi ve türü, kız ve erkek öğrenci sayısı, mektebin açılış tarihi ve alınan ruhsatnamenin tarihi gibi önemli bilgiler vermektedir. Konumuzu ilgilendiren Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi ile ilgili bilgiler, Edirne Vilayeti Mekâtib-i Gayrimüslim bölümünde bulunmaktadır. 1316/1898 yılına ait Maârif Nezareti Salnamesine göre Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi; Edirne Metropolit hanesine mensuptur. Rüşdiye derecesinde sadece erkek öğrenciye eğitim vermektedir. Rum Mektebi'nde 91 erkek öğrenci eğitim görmektedir. Ruhsatnamesini 1 Şubat 1311/13 Şubat 1896 tarihinde almıştır.¹⁴

1317-1318/1899-1900 yıllarında öğrenci mevcudu 85 erkek öğrenciye düşmüştür.¹⁵ 1319/1901 yılında öğrenci mevcudu 598 erkek ve 398 kız öğrenci olmak üzere toplam 996

1305/1888. s.135. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1306/1889. s.136. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1307/1890. s.135. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1308/1891. s.135 ve 260.

¹¹ *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1309/1892. s.139. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1310/1892. s.183. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1311/1895. s.158. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1312/1896. s.159. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1313/1897. s.163. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1314/1898. s.172. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1315/1899. s.166. *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1316/1900. s.165.

¹² *Edirne Vilayet Salnamesi*, 1309/1892. s.247-250.

¹³ *Edirne Vilayet Salnamesi*, Edirne Vilayet Matbaası, 1319/1903. s.754.

¹⁴ *Sâlnâme-i Nezâreti Maârif-i Umumiye*, Birinci sene, 1316 sene-i hicriyesine mahsustur. Darülhilafetüliye: Matbaa-i Amire, 1316/1900, s.1257. Bu sâlnâmenin 796-800 sayfaları arası Edirne Vilayeti Mekâtib-i Gayrimüslim başlığı altında verilmiştir. Burada verilen istatistik değerleri 1313-1314/1898 Eğitim Öğretim yılına aittir. s.797-798.

¹⁵ *Sâlnâme-i Nezâreti Maârif-i Umumiye*, İkinci sene, 1317 sene-i hicriyesine mahsustur. Darülhilafetüliye: Matbaa-i Amire, 1317/1901, s.1496. Bu sâlnâmenin 886-890 sayfaları arası Edirne Vilayeti Mekâtib-i Gayrimüslim başlığı altında verilmiştir. Burada verilen istatistik değerleri 1314-1315/1899 Eğitim Öğretim yılına aittir. s.888-889. *Sâlnâme-i Nezâreti Maârif-i Umumiye*, Üçüncü sene, 1318 sene-i hicriyesine mahsustur. Darülhilafetüliye: Matbaa-i Amire, 1318/1902, s. 1179. Bu sâlnâmenin 985-988 sayfaları arası Edirne Vilayeti Mekâtib-i Gayrimüslim hakkındadır. Burada verilen istatistikler 1315-1316/1900 Eğitim Öğretim yılına aittir. s.986-987.

olarak verilmiştir.¹⁶ Bu tarihte Rum Mektebi metruk ve harap olduğu için eğitim verilememektedir. Bu nedenle 1319/1901 yılında verilen öğrenci sayısı hatalıdır.¹⁷ 1321/1903 yılında ise öğrenci sayısı verilmemiştir.¹⁸

Mevcut kaynaklarda Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi'nin tam olarak kaç yılında kurulduğu bilinmemektedir. 1833 yılında kurulduğu ifade edilse de bunu kanıtlayan belge ya da kayıt bulunmamaktadır.¹⁹ Osmanlı Devleti kayıtlarında mektebin kadimen mevcut olduğu belirtilirken kaç tarihinde kurulmuş olduğuna dair bilgi verilmemektedir.²⁰ 1879 yılından 1903 yılına kadar olan kayıtlardan Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi'nin, Rum erkek öğrencilere eğitim verdiği tespit edilmiştir. 13 Şubat 1896 tarihine kadar ruhsatsız olarak eğitim veren kurumun bu tarihte resmi ruhsatnamesini almıştır.²¹

2. Kırklareli (Kırkkilise) Rum Rüşdiyesi (1903-1922)

Kırklareli (Kırkkilise) livasında eski Rum Mektebi'nin kullanılmaz hale gelmesiyle eski binanın yıkılarak yeni bir Rum Mektebi Rüşdiye'si yapılmasına 1902 yılında karar verilmiştir. Bunun için öncelikle Rum piskoposu Kırkkilise Livası Belediye Meclisi'ne başvurmuştur. Daha sonra Kırkkilise Belediye Kalfası Haralumbo'ya fiyat ve keşif defteri hazırlatılarak, yeniden inşa edilecek Rum Mektebi Rüşdiye'sinin resmi ve çizimi yaptırılmıştır.²²

Ayrıca mektebin yapılması için gerekli *1.200 altın* için Rum cemaati ve kiliselerinden yardım toplanılmıştır. Yardım edenlerin isimleri ve ne kadar yardım ettiklerini gösteren *İane (Yardım) Defteri* hazırlanmıştır.

¹⁶ *Sâlnâme-i Nezâreti Maârif-i Umumiye*, Dördüncü sene, 1319 sene-i hicriyesine mahsustur. Darülfihriyye: Matbaa-i Amire, 1319/1903, s. 985. Bu sâlnâmenin 181-207 sayfaları arası Edirne Vilayeti Mekâtib-i Gayrimüslim hakkındadır. Burada verilen istatistik değerlerinin 1316-1317/1901 Eğitim Öğretim yılına aittir. s.322-323. Salname verileri dönemin diğer kaynaklarıyla karşılaştırılarak verilmelidirler. Yoksa çok yanlış sonuçlar elde etmemize neden olabilirler. Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi erkek öğrenciye mahsus olarak eğitim vermektedir. Bu nedenle kız öğrencisi bulunmamaktadır. Ayrıca mektebin kapasite olarak bu kadar çok öğrenciye eğitim vermesi mümkün değildir.

¹⁷ *BOA., İ.AZN.*, 48/5, (26 Mart 1318/9 Nisan 1902). Binanın metruk ve harap olduğu için yeniden yapılması için izin istenilmiştir.

¹⁸ *Sâlnâme-i Nezâreti Maârif-i Umumiye*, Altıncı sene, 1321 sene-i hicriyesine mahsustur. Dersaadet: Alem Matbaası, 1321/1905, s.740. Bu sâlnâmenin 182-206 sayfaları arası Edirne Vilayeti Mekâtib-i Gayrimüslim hakkındadır. Burada verilen istatistik değerlerinin 1318-1319/1902-1903 Eğitim Öğretim yılına aittir. s. 296-297.

¹⁹ Yannis Yanakopoulos, *a.g.e.*, s. 74.

²⁰ *BOA., İ.AZN.*, 48/5, (5 Recep 1320/7 Ekim 1902).

²¹ *Sâlnâme-i Nezâreti Maârif-i Umumiye*, 1316/1900, s.798. Bu dönemde Gayrimüslim ve Yabancı okulların bir kısmı ruhsatsız yani kaçak olarak eğitim vermektedir. Osmanlı Devleti tarafından gösterilen hoşgörüyü rağmen, kaçak olarak inşa edilen mektep sayısı oldukça fazladır. Bunlar Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan ruhsat alınmadan açılmış mekteplere ait defterlerden takip edilebilir.

²² *BOA., İ.AZN.*, 48/5, (26 Mart 1318/9 Nisan 1902). *(EK-1) Rum Mektebi Rüşdiyesi Cephe Resmi*. Zemin kat 3 metre, birinci kat 4.50 metre ve ikinci kat 5.00 metre olmak üzere binanın toplam yüksekliği 12,5 metredir. *(EK-2) Rum Mektebi Rüşdiyesi zemin katın planı*. Hizmetli odası, üç boş oda, teneffüşhane, yemekhane, odunluk ve kömürlük ve 12 tuvalet zemin kattadır. Katın ortası teneffüşhane olarak kullanılmak üzere boş bırakılmıştır. *(EK-3) Rum Mektebi Rüşdiyesi birinci katın planı*. Eğitim verilecek olan sekiz sınıfın tamamı ve öğretmenler odası birinci kattadır. Katın ortası teneffüşhane olarak kullanılmak üzere boş bırakılmıştır. *(EK-4) Rum Mektebi Rüşdiyesi ikinci katın planı*. İdare odası, sergi odası ve kütüphane ikinci kattadır. 15,20 cm genişliğinde ve 27,90 cm uzunluğundaki orta alan büyük bir salon olarak kullanılmak üzere boş bırakılmıştır.

9 Nisan 1902 tarihinde Kırkkilise Belediye Kalfası Haralumbo tarafından yeniden inşa olunacak mektebin taş, kum ve diğer ihtiyaçlarının rayiç bedelini gösteren *Fiyat Defteri* hazırlanmıştır. Hazırlanan fiyat defteri Kırkkilise Livası Belediye Meclisi'ne takdim edilmiştir.²³ 7 Mayıs 1902 tarihinde takdim edilen fiyat defteri Kırkkilise Livası Belediye Meclisi tarafından tasdik edilmiştir.²⁴

9 Nisan 1902 tarihinde Kırkkilise Belediye Kalfası Haralumbo tarafından yeniden inşa olunacak binanın yapılması için yapılacak işlemlerin neler olduğu ve ne kadar paraya ihtiyaç olduğunu ayrıntılı olarak gösteren *Keşif Defteri* hazırlanmıştır. Keşif Defterine göre yapılacak işlemler şöyledir. Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi Rüşdiyesi, Camii Kebir Mahallesi'ndeki arazinin 579 metre karesinde inşa olunacaktır. Mektebin eski binasının enkazının temizlenmesi, mahal harfiyesi ve çıkacak toprakların nakliyesi, dış temel duvarlarıyla iç bölme duvarlarının taş, kum ve kireç masrafları ile usta ve ameliye yevmiyesi, zeminden yukarı iç ve dış alt kat duvarlarının tuğla, kireç ve kum ile inşası ve dışarıdan sıvama masrafı, mektep binasının tüm duvarlarının inşası, üç katın döşeme inşası, tavan inşası, pencere inşası, iç ve dış kapıların inşası, iç ve dış merdivenlerin inşası, tüm duvarların sıvama ve boyanması, duvarların içinden kiremitlikten çıkacak bir metre yüksekliğinde soba bacası inşası, zemin katta 12 adet tuvalet inşası, bahçenin ön tarafına demir parmaklık duvarı ve havlu taşı ile kaldırım inşası adı altında 14 kalem masrafı *135.221 kuruş 25 sim*²⁵ olarak hesaplanmıştır. Eski binanın yıkılacak olması dolayısıyla enkazından kalacak olan kiremit, ağaç, taş, tahta ve diğer malzemeler yeni binada kullanılacağından, bu malzemelerden elde edilecek olan *15.200 kuruş 50 sim* gelir toplam masraftan çıkartılmıştır. Böylece Kırkkilise de yeniden inşa olunacak Rum Mektebi Rüşdiyesi'nin keşif masrafı, sim mecdiye on dokuz kuruş hesabıyla *120 bin 20 kuruş ve 75 santim* olarak hesaplanmıştır.²⁶ 7 Mayıs 1902 tarihinde takdim edilen fiyat defteri Kırkkilise Livası Belediye Meclisi tarafından tasdik edilmiştir.²⁷

Yeniden yapılacak Rum Mektebi için gereken paranın karşılanması için Kırkkilise Kazasının Cami Kebir Mahallesi'nde ve Meryem Ana Kilisesi'nde yardım istenilmiştir. 29 Mart 1318/ 11 Nisan 1902 tarihli İane (Yardım) Defterine göre; çoğu Camii Kebir Mahallesi'nde yaşayan Rumlar olmak üzere toplam 145 kişinin maddi yardımıyla *500 Lira* toplanmıştır. Rum Mektebi'nin yeniden yapılması için kalan diğer 700 Lira Kırkkilise Kazası'nda mevcut olan Rum Kiliseleri'nden temin edilmiştir. Meryem Ana Kilisesi'nden 250 Lira, Saranda Martires Kilisesi'nden 150 Lira, Aya Yani Kilisesi'nden 150 Lira ve Aya Panton Kilisesi'nden 150 Lira olmak üzere toplam 700 Lira bu dört kilisenin nakit

²³ BOA., İ.AZN., 48/5, (26 Mart 1318/9 Nisan 1902).

²⁴ BOA., İ.AZN., 48/5, (24 Nisan 1318/7 Mayıs 1902) (EK-5) *Fiyat Defteri*.

²⁵ Cüneyt Ölçer, *Abdülmecit Dönemi Osmanlı Madeni Paraları*, İstanbul, 1978. Osmanlı Padişahı Abdülmecit'in tahta çıkışının altıncı yılı dolayısıyla 1260/1844 tarihinde onun adına basılan altın ve gümüş paraların genel adına mecdiye denilirdi. Gümüş mecdiyeler 20 kuruş değerindeydi. Halk arasında "beyaz mecdiye ya da sim mecdiye" diye anılmıştır.

²⁶ BOA., İ.AZN., 48/5, (26 Mart 1318/9 Nisan 1902). (EK-6) *Keşif Defteri*.

²⁷ BOA., İ.AZN., 48/5, (24 Nisan 1318/7 Mayıs 1902)

parasından sağlanmıştı. Böylece Rum Mektebi Rüşdiyesi'nin inşası için gereken 1.200 Lira tamamlanmıştır.²⁸

Kırkkilise Rum Mektebi'nin açılması için gereken yazışma şu şekilde olmuştur. Öncelikle Kırkkilise Kazasının Cami-i Kebir Mahallesi'nde bulunan Rum Ortodoks Cemaatine ait mektebin harap olmasından yeniden ve genişletilerek inşasına ruhsat verilmesi için Rum piskoposu tarafından Kırklareli Sancağı İdare Meclisi'ne dilekçe ile beraber mektebin planı, keşif ve iane defterleri verilmiştir.²⁹ Dilekçe Kırklareli Sancağı İdare Meclisi'nde onaylandıktan sonra Edirne Vilayeti İdare Meclisi'ne havale edilmiştir. 1 Haziran 1902 tarihinde Edirne Valisi, Vali Yardımcısı, Defterdar, Müftü, Hahambaşı Vekili, Ermeni Murahhası Vekili, Rum Metropolit ve Bulgar Katolik Piskoposu'nun olduğu Edirne Vilayeti İdare Meclisi'nde onaylanan dilekçe eklerle beraber Adliye ve Mezahib Nezareti'ne gönderilmiştir.³⁰

Adliye ve Mezahib Nezareti, Maârif-i Umumiye Nizamnamesi'nin 129. maddesine uymak koşuluyla³¹ mektebin inşası için bir engel olmadığına karar verilmiştir. Adliye ve Mezahib Nezareti'nden 12 Ağustos 1318 tarih ve 386 numaralı tezkire ile Divanı Hümayuna havale edilmiştir.³²

28 Eylül 1902 tarihinde Divan-ı Hümayun Kalemî'nin müzakeresiyle dilekçe Şurâ-yı Devlete havale edilerek Mülkiye Dairesi'nde okunmuştur. Kırkkilise kasabasında Camii Kebir Mahallesinde mektep inşası için izin istenilmiştir. Divan-ı Hümayun Kalemî'nce mektebin kaydı bulunmamış ise de, mektebin kadimen mevcut olup metruk harap

²⁸ BOA., İAZN., 48/5, (29 Mart 1318 /11 Nisan 1902). (EK-7) İane Defteri. Bu defterin çevrilmesinin sebebi bu tarihte Kırklareli Camii Kebir Mahallesi'nde ikamet eden Rumların tespit edilmesidir. Ayrıca bakınız; Barış Toptaş, *Kırklareli Merkez İlçe ve Köylerindeki Gayrimüslim Eserleri*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2012. s.32-37. Aynı zamanda Metropolit görevine sahip olan Kimisis Theotokou (Meryem Ananın Vefatı) Kilisesi, Kepek Yaylası denilen, bugünkü Yayla Mahallesi'nde inşa edilmiştir. Yannis S. Yanakopoulos, kilisenin yapım yılını 1829, Ali Rıza Dursunkaya 1839 olarak vermiştir. Hagia Martires (Kırk Azizler) Kilisesi, 1859 yılında inşa edilmiştir. Hacı Zekeriya (Doğu) Mahallesi Gerdanlı Bayırı Mevkiinde bulunduğu tahmin edilmektedir. Hagia Yohannes (Ayayani) Kilisesi 1871 yılında inşa edilmiş olup, bulunduğu yer net olarak bilinmemektedir. Hagia Pondes (Aya Panton) Kilisesi 1858 yılında inşa edilmiştir. Kilise hakkında bilgi bulunmamaktadır.

²⁹ BOA., ŞD., 1932/8, (24 C.ahir 1320/1 Haziran 1902).

³⁰ BOA., ŞD., 1932/8, (24 C.ahir 1320/1 Haziran 1902).

³¹ BOA., Y.EE., 112/6, (24 C.ahir 1286/1 Eylül 1869). MUN, madde 129-130. Nuri Güçtekin, *İstanbul'daki Müslim Özel Mektepleri (1873-1922)*, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2013. Özel okulların hukuki yapısı kısmı, s.14-30. Osmanlı Devleti'nde özel okullarla ilgili ilk hukuki düzenleme 1 Eylül 1869 tarihli Maârif-i Umumiye Nizamnamesi ile getirilmiştir. 198 maddeden oluşan Maârif-i Umumiye Nizamnamesi'nin 129. ve 130. maddeleri özel eğitim ile ilgilidir. Buna göre özel okullar; cemaatler, ecnebler ve Osmanlı tebaası tarafından ücretli veya ücretsiz olarak açılan ve masrafları müessisleri tarafından karşılanan mekteplerdir. Özel okul açılabilmesi için üç koşulun yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu koşulların ilki öğretmenlerin Maârif Nezareti veya mahalli maârif idareleri tarafından tasdik edilmiş şahadetnamelerin bulunmasıydı. İkinci koşul adaba ve politikaya aykırı ders okutulmaması için ders cetvellerinin ve kitapların Maârif Nezareti veya mahalli maârif idareleri tarafından tasdik edilmesiydi. Üçüncüsü ise mekteplerin Maârif Nezareti veya mahalli maârif idareleri tarafından resmi ruhsatname almış olmaları gerekmektedir. Bu şartları sağlamaları sonucunda özel okulların açılmasını izin verilmiş ve özel okullar hukuki dayanağa kavuşarak eğitim sistemimiz içerisindeki yerlerini almışlardır. 129. madde Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar geçerliliğini yitirmemiştir.

³² BOA., ŞD., 1932/8, (19 C.evvel 1320/12 Eylül 1902).

olmasından dolayı aynı arsa üzerine *28 metre uzunluğunda, 20,5 metre genişliğinde ve 12,5 metre yüksekliğinde* 2 kapılı ve 53 pencere, 5 sınıflı iptidâi ve 3 sınıflı rüşdiye olmak üzere 8 sınıflı, yarı taştan olmak üzere mektep inşası için gereken 1200 altının, 700'ü kazada mevcut 4 Rum Kilisesi nakdinden ve kalan 500 altının mahalleli tarafından karşılanacağı ve kasabada Rum ve Ortodoks Cemaatine mensup *1431 hanede 3997* ve mektebin inşa olunacağı mahallede *215 hanede 589 nüfus* mevcut olup mektebin inşa edilmesinde bir sakınca bulunmamıştır. Belirlenen ölçülere uymak ve mektebin açılışında Maârif-i Umumiye Nizamnamesi mekâtib-i hususiye ahkâmına riayet edilmek üzere Divan-ı Hümayun Kalemine havalesine ayrıca Adliye ve Mezahib, Maârif ve Dâhiliye Nezaretlerine malumat verilmesine karar verilmiştir.³³

7 Ekim 1902 tarihinde Kırkkilise Kazasındaki Rum Mektebi'nin yeniden inşası kararı Sadrazam Said tarafından onaylanmış ve Divan-ı Hümayun Kalemine havale edilmiştir.³⁴ Kırkkilise Kazasındaki Rum Mektebi'nin yeniden inşası kararı, 30 Ekim 1902 tarihinde Adliye ve Mezahib, Maârif ve Dâhiliye Nezaretlerine bildirilmiştir.³⁵ Böylece 1902 yılında yapılan yazışmalar sonucu mektebin inşasına 1903 yılında başlanılmıştır. Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi, binanın bazı eksikliklere rağmen eğitime yeniden 1905 yılında başlamıştır.

1905 tarihli Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi'nin açılış törenine ait olan fotoğrafta, yapının giriş revakı, bahçe ön duvarı ve ana merdivenin parapetleri henüz yapılmamış olduğu görülmektedir. Bu durum inşa sürecinin o tarihte henüz tamamlanmadığını ancak okulun bazı eksiklere rağmen eğitime başladığını göstermektedir.³⁶ İnşa sürecinin kaç yılında tamamlanmış olduğu hakkında kesin olarak bilgi bulunmamaktadır. Ancak 1912 tarihli fotoğrafta, binanın tüm eksikliklerin tamamlanmış olduğu görülmektedir.³⁷

1905 yılında eğitime yeniden başlayan Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi sadece erkek öğrenciye eğitim vermekteydi. Eğitim süresi, 5 sınıflı iptidâi ve 3 sınıflı rüşdiye olmak üzere toplam 8 yıldır.³⁸ Daha sonraki tarihlerde Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi'nde kız ve erkek öğrencilere muhtelit (karma) eğitim verilmiştir. Bu süreçte kaynaklarda okulun idari ve ders kadrosunun kimlerden oluştuğu, öğrenci sayısı ve faaliyetleri hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁹

Ancak I. Dünya Savaşı sonrasında Rum Mektebi eğitim dışında faaliyet göstermiştir. Mektebin öğretmen ve öğrencileri Yunan subaylarını coşkuyla karşılamışlar ve mektebi Yunan bayraklarıyla donatmışlardır. Yunan subayları tarafından mektepte balolar ve etkinlikler düzenlenmiştir. Okul bilgi kurumu olmaktan çıkarak Yunan harekât merkezine

³³ BOA., İ.AZN., 48/5, (11 Receb 1320/28 Eylül 1902). Şurâ-yi Devlet kararı.

³⁴ BOA., İ.AZN., 48/5, (5 Receb 1320 /7 Ekim 1902).

³⁵ BOA., BEO., 1942/145623, (27 Receb 1320/30 Ekim 1902).

³⁶ (EK-8) 1905 tarihinde Kırkkilise (Kırklareli) Rum Mektebi Rüşdiyesi'nin açılış fotoğrafı.

³⁷ 1912 tarihinde Kırkkilise (Kırklareli) Paskalya gününde bugünkü Yayla Mahallesi'nde yapılan ayini gösteren fotoğrafta, Kırkkilise (Kırklareli) Rum Mektebi Rüşdiyesi'nin tamamlanmış olduğu görülmektedir.

³⁸ 1905 tarihinde Kırkkilise (Kırklareli) Rum Mektebi Rüşdiyesi'nin açılış fotoğrafı.

³⁹ (EK-9) Kırkkilise (Kırklareli) Rum Mektebi 1920-1923 tarihleri arasında mübadele öncesi çekilmiş fotoğrafı.

dönüştürmüştür. Bu süreç, Yunan İşgali süresince devam etmiştir. 10 Kasım 1922 günü Kırklareli'nin kurtuluşu ile sona ermiştir.⁴⁰

3. Binanın Günümüze Kadarki Kullanımı (1923-2005)

Zemin kat üzerine iki katlı olarak inşa edilen yapı, 1905-1922 yılları arasında Rum Mektebi olarak kullanılmıştır. Mudanya Mütarekesi sonrasında bina tüm diğer taşınmazlar gibi Türk Devleti'ne devir edilmiş ve 1939 kadastrouyla devlet hazinesine geçmiştir.⁴¹

Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi binası ilk olarak 1923-1927 yılları arasında Ziya Gökalp İlkokulu olarak kullanılmıştır. 1923 yılında Paşa Köşkü'nde eğitim yapan Ziya Gökalp İlkokulu'nun binası mevcut olan öğrencisine yeterli gelmemiştir. Bu nedenle öğrencisinin bir kısmı bu binaya nakledilmiştir. 1927 yılına kadar Ziya Gökalp İlkokulu hem Paşa Köşkü'nde hem de bu binada eğitim yapmıştır.⁴²

1927-1953 yılları arasında Kırklareli Ortaokulu olarak kullanılmıştır. 1927 yılında bu binada açılan ortaokul Kırklareli'nin ilk ortaokuludur. Kız ve erkek öğrenciye karma olarak eğitim vermiştir.⁴³ Binanın zemin katı; kızlar ve erkekler için ayrı vestiyerler, resim, iş atölyeleri, öğrenci kooperatifi, kitaplık, depo ve tuvalet olarak kullanılmıştır. Binanın birinci katı; üç sınıf, fizik-kimya laboratuvarı, dört idare odası ve bir salon olarak kullanılmıştır. İkinci kat salonu sahne ve bir dersane olarak kullanılmıştır. Bu süreçte Kırklareli Ortaokulu, 13 öğretmen, 1 kâtip, 1 hesap memuru ve 4 hademe olarak hizmet vermiştir. Ayrıca 262'si kız ve 542'si erkek olmak üzere toplam 804 öğrenci mezun etmiştir.⁴⁴

2 Eylül 1954-30 Eylül 1963 tarihleri arasında Kırklareli Lisesi olarak kullanılmıştır. Kırklareli'nin ilk lisesi, 1892 tarihinde Kırkkilise İdâdîsi olarak beş sınıflı ve yalnız erkekler için mahsus olarak kurulmuştur.⁴⁵ Diğer beş yıllık idâdîler gibi Kırkkilise İdâdîsi'nin açılış gayesi de bulunduğu mahallin işlerini idare edebilecek, lider vasıflı bireyler yetiştirmektir. Buna uygun olarak, Kırkkilise'nin son dönem tarihinde mühim yerler edinmiş birçok kişi, eğitim hayatlarının bir bölümünde, önceleri kasabanın tek Müslüman rüşdiyesi sonraları da yegâne idâdîsi olan bu kurumda öğrenim görmüştür. Mektep, Kırklareli'nin 1877-1878'de Ruslar, 1912-1913'de Bulgarlar ve en son olarak da 1920-1922'de Yunanlılar tarafından işgal edildiği dönemlerde öğretime ara vermiş; bunun dışında, Osmanlı idaresinin sonuna değin varlığını sürdürmüştür.⁴⁶ Böylece Kırklareli Eğitim Tarihinde açılan ikinci lise bu binada eğitim vermiştir.

⁴⁰ Ali Rıza Dursunkaya, *Kırklareli Vilayetini Tarih Coğrafya Kültür ve Eski Eserleri Yönünden Tetkik*, c. II, Kırklareli 1948. s.22. Gayrimüslim ve Yabancı Okullar; Osmanlı eğitim sisteminin gelişmesi açısından olumlu rol oynarken, siyasi açıdan ise yıkıcı bir rol üstlenmişlerdir. Bu nedenle bu okullar; misyoner, zararlı ve ajan okullar olarak algılanmıştır. Bu bakış açısı günümüzde de sürmektedir.

⁴¹ Kırklareli Kadastro Müdürlüğünden binanın bugünkü durumu hakkında alınan bilgidir.

⁴² Dursunkaya, *a.g.e.*, s.22.

⁴³ Selahaddin Ünsal, *Kırklareli Monografisi*, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1957. s.26. (EK-10) Kırklareli Ortaokulu.

⁴⁴ Dursunkaya, *a.g.e.*, s.21-23.

⁴⁵ Ünsal, *a.g.e.*, s.26.

⁴⁶ Mesut Ayar, "Kırklareli (Kırkkilise) Mekteb-i İdadisi" *History Studies*, Volume 2/3, 2010. s.39.

2 Eylül 1954 tarihinde eğitime başlayan Kırklareli Lisesi, 1954-1955 eğitim yılında sadece 9. sınıf öğrencilerine eğitim vermiştir. Bu dönem başlayan öğrenciler 1957 yılında mezun olmuşlardır. Böylece Kırklareli Lisesi ilk mezunlarını 1957 yılında vermiştir. Kırklareli Lisesi eğitim kadrosunda 10'u kadın ve 7'si erkek olmak üzere toplam 17 öğretmen bulunmaktadır. Biri müdür ve ikisi müdür yardımcısı olmak üzere idari kadro üç kişiden oluşmaktadır. Ayrıca bir kâtip ve bir kütüphane memuru bulunmaktadır. Mevcut öğretmen sayısı yetersiz kaldığından dolayı Yurttaşlık Bilgisi, Felsefe ve bazı Matematik dersleri açığı ücretli öğretmenlerce karşılanmıştır. 1956-1957 ders yılında Kırklareli'nde 175 kız ve 332 erkek olmak üzere toplam 507 öğrenci eğitim görmektedir. Bu öğrencilerin 40'ı kız, 92'si erkek olmak üzere toplam 132'si Kırklareli Lisesi'ndedir.⁴⁷

30 Eylül 1963 tarihinden 1965 eğitim yılının sonuna kadar bina bu kez Ticaret Lisesi olarak hizmet vermiştir. Ticaret Lisesi yeni binasına taşınınca Milli Eğitim müdürlüğü binayı 1965-1971 yılları arasında depo olarak kullanmıştır. Merkez Tefvik Fikret İlkokulunda ki öğrenci sayılarının artması üzerine binanın ilkokul olarak kullanılmasına karar verilmiştir. 5 Ekim 1971 tarihinde danışma kurulu kararı ile yeni açılacak okula Vali Faik Üstün adı verilmiştir.⁴⁸

Faik Üstün 1886 tarihinde Milas'ta doğmuştur. 1907 yılında Mülkiye Mektebi'nden mezun olmuştur. 1910-1915 yıllarında Karaburun, Bodrum ve Soma'da kaymakamlık yapmıştır. Daha sonraki yıllarda mülkiye müfettişliği görevi yapmıştır.⁴⁹

01.01.1924-01.01.1925 tarihleri arasında Burdur Valiliği⁵⁰, 1928-1930 yılları arasında Amasya Valiliği⁵¹, 1928-1930 yılları arasında Mersin Valiliği⁵², 25.02.1932-25.01.1936 tarihleri arasında Kırklareli Valiliği⁵³, 22.11.1936-11.07.1939 tarihleri arasında Niğde Valiliği⁵⁴ ve 01.08.1939-29.05.1942 tarihleri arasında Adana Valiliği yapmıştır.⁵⁵ Faik Üstün Seyhan Valisi iken 20.05.1942 tarihinde emekliye sevk edilmiştir.⁵⁶ 13.11.1942 tarihinde Toprak Mahsulleri Ofisi İdari Meclisi üyeliğine tayin olmuştur.⁵⁷ 26.05.1950 tarihinde Kırklareli Demokrat Parti Milletvekili olarak seçilmiştir.⁵⁸ 1966 yılında Ankara'da vefat etmiştir.⁵⁹

⁴⁷ Ünsal, a.g.e., s.26-27.

⁴⁸ mebk12.meb.gov.tr. Vali Faik Üstün İlkokulu, 20.01.2014.

⁴⁹ www.filozof.net/Faik Üstün Kimdir, 20.01.2014. Sitede verilen bilgiler doğru olmakla beraber verilen tarihler ve sıralamalar yanlıştır.

⁵⁰ www.burdur.gov.tr/eski-valilerimiz.asp, 20.01.2014.

⁵¹ www.amasya.gov.tr/eski-valilerimiz.asp.20.01.2014. Bu sayfada Ahmet Faik Üstün olarak geçmektedir. Ahmet ön adının hiçbir resmi kaynakta olmaması bu önadın yanlış olarak eklendiğini göstermektedir.

⁵² www.mersin.gov.tr/eski-valilerimiz.asp.20.01.2014. Bu sayfada Faik Üstün'ün resmi bulunmaktadır. Ama valilik yaptığı yıllar verilmemiştir.

⁵³ www.kirklareli.gov.tr/eski-valilerimiz.asp.20.01.2014. BCA, 38632/71-410, 30..18.1.2, 14.01.1936. Kırklareli Valisi Faik Üstün vekalet emrine alınmıştır.

⁵⁴ www.nigde.gov.tr/eski-valilerimiz.asp. 20.01.2014.

⁵⁵ www.adana.gov.tr/eski-valilerimiz.asp. 20.01.2014. BCA, 114952/71-437, 30..18.1.2, 11.07.1939. Niğde Valisi Faik Üstün, Seyhan Valiliğine tayin olmuştur.

⁵⁶ BCA, 179892/71-458, 30..18.1.2, 20.05.1942.

⁵⁷ BCA, 189542/71-458, 30..18.1.2, 13.11.1942.

⁵⁸ BCA, 78518, 30..10.0.0, 26.05.1950.

⁵⁹ www.filozof.net/Faik Üstün Kimdir, 20.01.2014.

Bina, 1971-1972 eğitim yılından itibaren Vali Faik Üstün İlkokulu adıyla 1.675 metrekare üzerinde 10 derslik olarak faaliyetine başlamıştır.⁶⁰ 2005 yılına kadar Vali Faik Üstün İlköğretim Okulu olarak kullanılan bina, 14 Aralık 2005 tarihinde geçirdiği yangın sebebiyle çatısının tamamı, döşemeleri de büyük oranda yok olan yapı, günümüzde kullanılamaz durumdadır.⁶¹

SONUÇ

Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi'nin, eski binasının hangi tarihte açıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Bu ilk binanın 1902 yılından sonra kullanılmaz hale gelmesiyle başlayan inşaa süreci 1905 yılında kısmen tamamlanarak yeniden eğitime başlamıştır. Bu çalışmada, bu örnek üzerinden Osmanlı Devleti'nde bir özel okulunun nasıl kurulduğu, yapılan iş ve işlemlerin neler olduğu tüm ayrıntısıyla ele alınmıştır.

1905 yılında Kırklareli (Kırkkilise) Rum Rüşdiyesi olarak yeniden inşa edilen bina, 2005 yılına kadar tüm tarihi boyunca eğitim yapısı olarak değerlendirilmiş ve kullanılmıştır. Yapının gerek sahip olduğu mimarinin düzeyi, gerekse içinde bulunduğu fiziksel çevrenin genel şekillenmesindeki belirleyici rolüyle yine eğitim amaçlı kullanılması daha doğru bir tercih olabilirdi. Ancak Kırklareli Yayla Mahallesi'nin tarihi dokusunun restorasyonu projesinde bina restore edilerek "Butik Otel" olarak kullanılacaktır. Bu çalışma ile; binanın tarihçesi çıkarılarak, yapılmaya başlanacak restorasyon çalışmasına katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

⁶⁰ Oya Esin Kaymaz, *Kırklareli Şehri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995. s.92.

⁶¹ Murat Demirli, *Kırklareli Rum Okulu Restorasyon Projesi*, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Ekim 2010, s.15. s.1.

KAYNAKÇA

Arşiv Vesikaları:

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA).

- BOA., YEE.*, 112, (1 Ekim 1869)
BOA., İ.DH., 787/63950, (14 Receb 1296/4 Temmuz 1879)
BOA., İ.AZN., 48/5, (27 Mart 1318/9 Nisan 1902)
BOA., İ.AZN., 48/5, (24 Nisan 1318/7 Mayıs 1902)
BOA., ŞD., 1932/8, (24 C.ahir 1320 /1 Haziran 1902)
BOA., ŞD., 1932/8, (19 C.evvel 1320 /12 Eylül 1902)
BOA., BEO., 1942/145623, (27 Receb 1320/30 Ekim 1902)

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA).

- BCA*, 38632/71-410, 30..18.1.2, 14.01.1936.
BCA, 114952/71-437, 30..18.1.2, 11.07.1939.
BCA, 179892/71-458, 30..18.1.2, 20.05.1942.
BCA, 189542/71-458, 30..18.1.2, 13.11.1942.
BCA, 78518, 30..10.0.0, 26.05.1950.

Salnameler:

- Maârif Nezareti Salnameleri*: 1316, 1317, 1318, 1319 ve 1321.
Edirne Vilayeti Salnameleri: 1300, 1301, 1302, 1303, 1304 1305, 1306, 1307, 1308, 1309, 1310, 1311, 1312, 1313, 1314, 1315 ve 1316 ve 1319.

Kitap, Makale ve Tezler:

- Ayar, Mesut, “Kırklareli (Kırkkilise) Mekteb-i İdadisi”, *History Studies*, Volume 2/3 2010.
- Demirli, Murat, *Kırklareli Rum Okulu Restorasyon Projesi*, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ekim 2010, İstanbul.
- Dursunkaya, Ali Rıza, *Kırklareli Vilayetini Tarih Coğrafya Kültür ve Eski Eserleri Yönünden Tetkik*, II, Kırklareli 1948
- Ergin, Osman Nuri, *Türk Maarif Tarihi*, cilt: 1-2, Osmanbey Matbaası, İstanbul, 1941
- Güçtekin, Nuri, *İstanbul'daki Müslim Özel Mektepleri (1873-1922)*, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2013.

Güçtekin, Nuri, "Osmanlı Devleti'nin 1907-1908 Yılına Ait Eğitim İstatistiği", *İstanbul Üniversitesi Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 2012/2, Cilt:11, Sayı:22, s.125-167.

Güçtekin, Nuri, *Eğitilmiş Neslin I. Dünya Savaşı'yla İmtihani*, İskenderiye Yayınları, Nisan, 2015.

Kaymaz, Oya Esin, *Kırklareli Şehri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995.

Mekâtib-i Hususiye Talimatnamesi, İstanbul, 1331/22 Eylül 1915.

Ölçer, Cüneyt, *Abdülmecit Dönemi Osmanlı Madeni Paraları*, İstanbul, 1978.

Sakaoğlu, Necdet, *Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003.

Toptaş, Barış, *Kırklareli Merkez İlçe ve Köylerindeki Gayrimüslim Eserleri*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2012.

Ünsal, Selahaddin, *Kırklareli Monografisi*, Yayınlanmamış Sosyoloji Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1957.

Yanakopoulos, Yannis S., *Doğu Trakya Saranda Ekliesies*, Selanik 1994.

Web Adresleri:

Faik Üstün. Erişim: <http://www.amasya.gov.tr/eski-valilerimiz.asp> (08.08.2014)

Faik Üstün. Erişim: <http://www.burdur.gov.tr/eski-valilerimiz.asp> (08.08.2014)

Faik Üstün Kimdir. Erişim: <http://www.filozof.net> (08.08.2014)

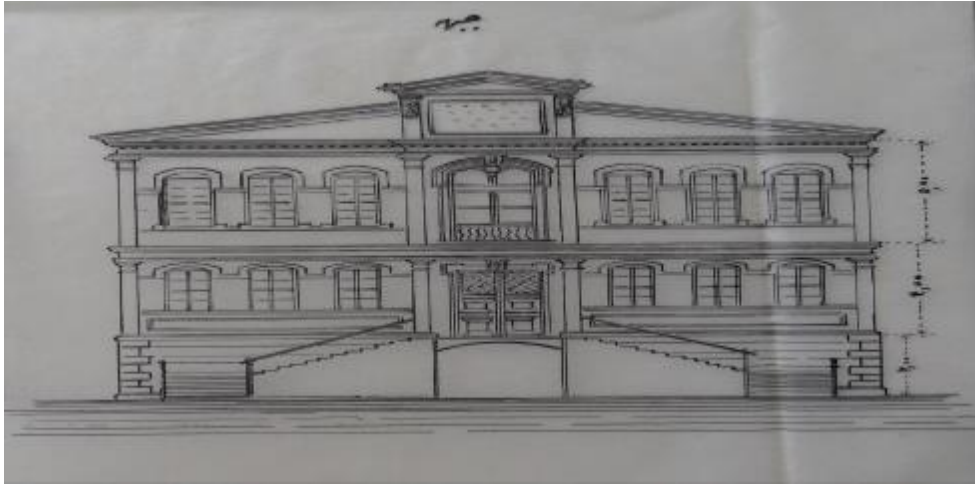
Faik Üstün. Erişim: <http://www.kirklareli.gov.tr/eski-valilerimiz.asp> (08.08.2014)

Faik Üstün. Erişim: <http://www.mersin.gov.tr/eski-valilerimiz.asp> (08.08.2014)

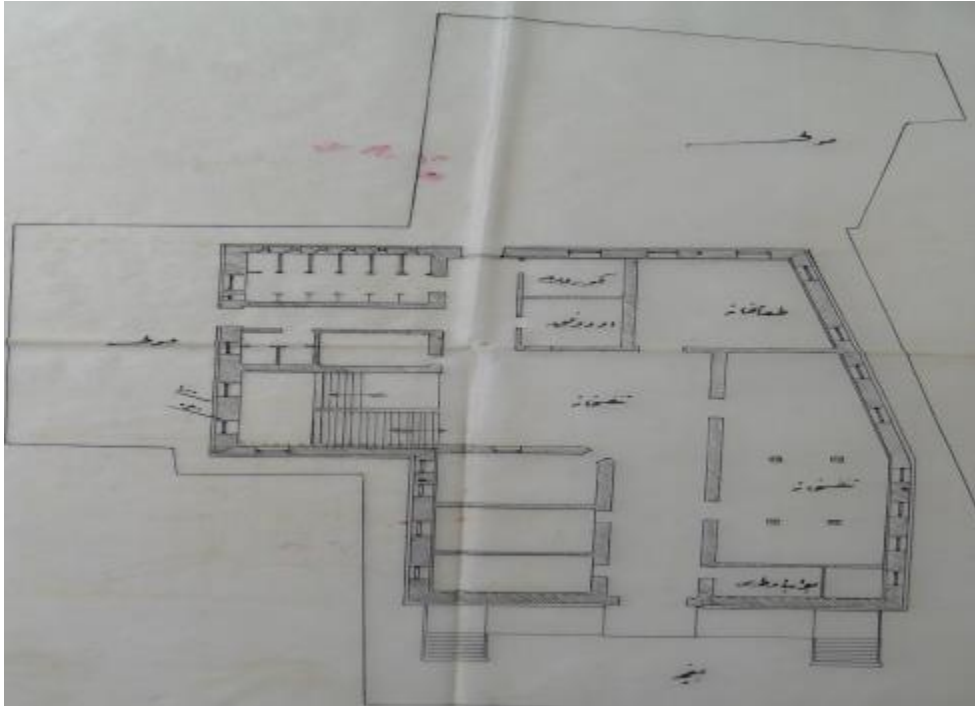
Faik Üstün. Erişim: <http://www.nigde.gov.tr/eski-valilerimiz.asp> (08.08.2014)

Vali Faik Üstün İlkokulu. Erişim: <http://meb12.meb.gov.tr> (08.08.2014)

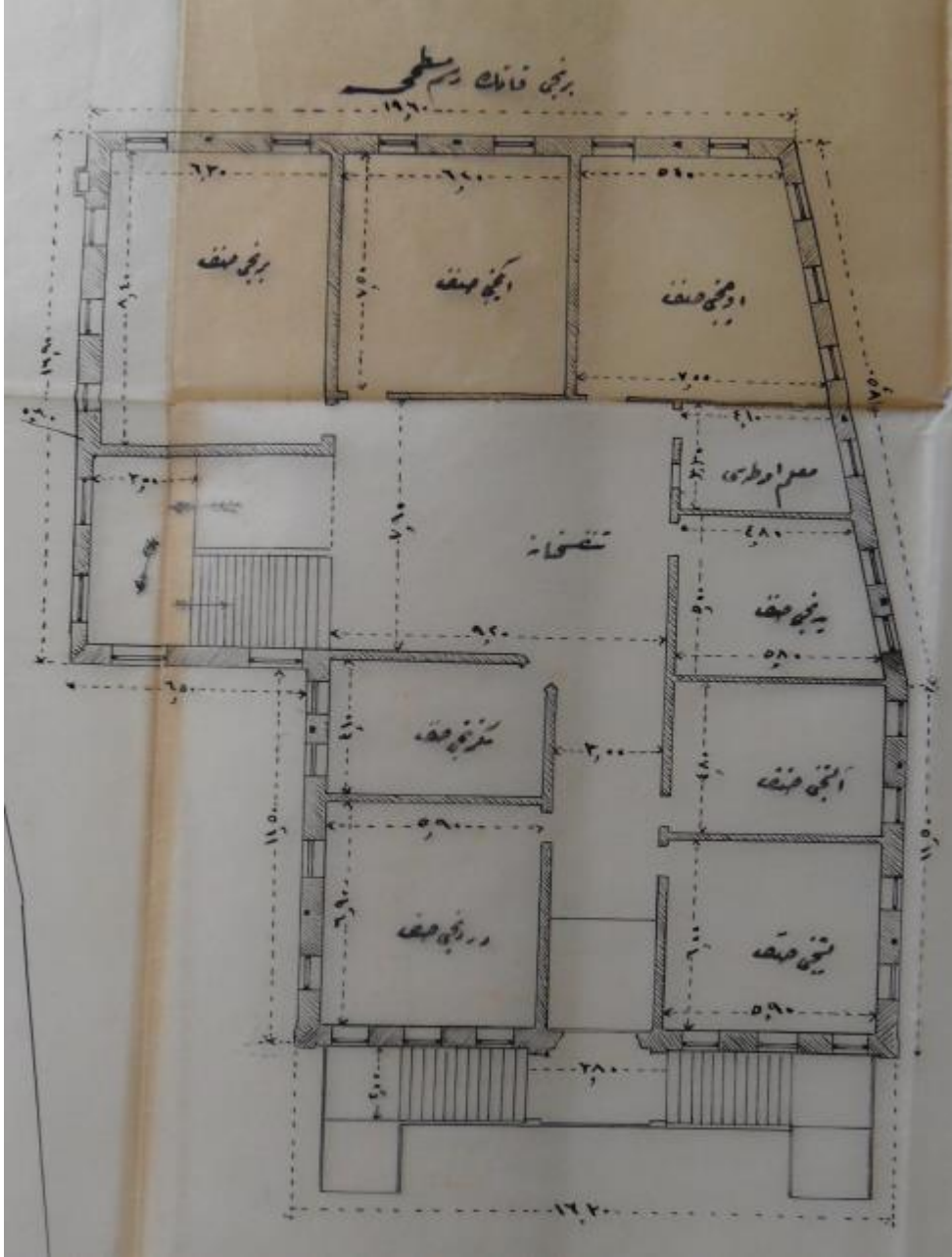
EKLER

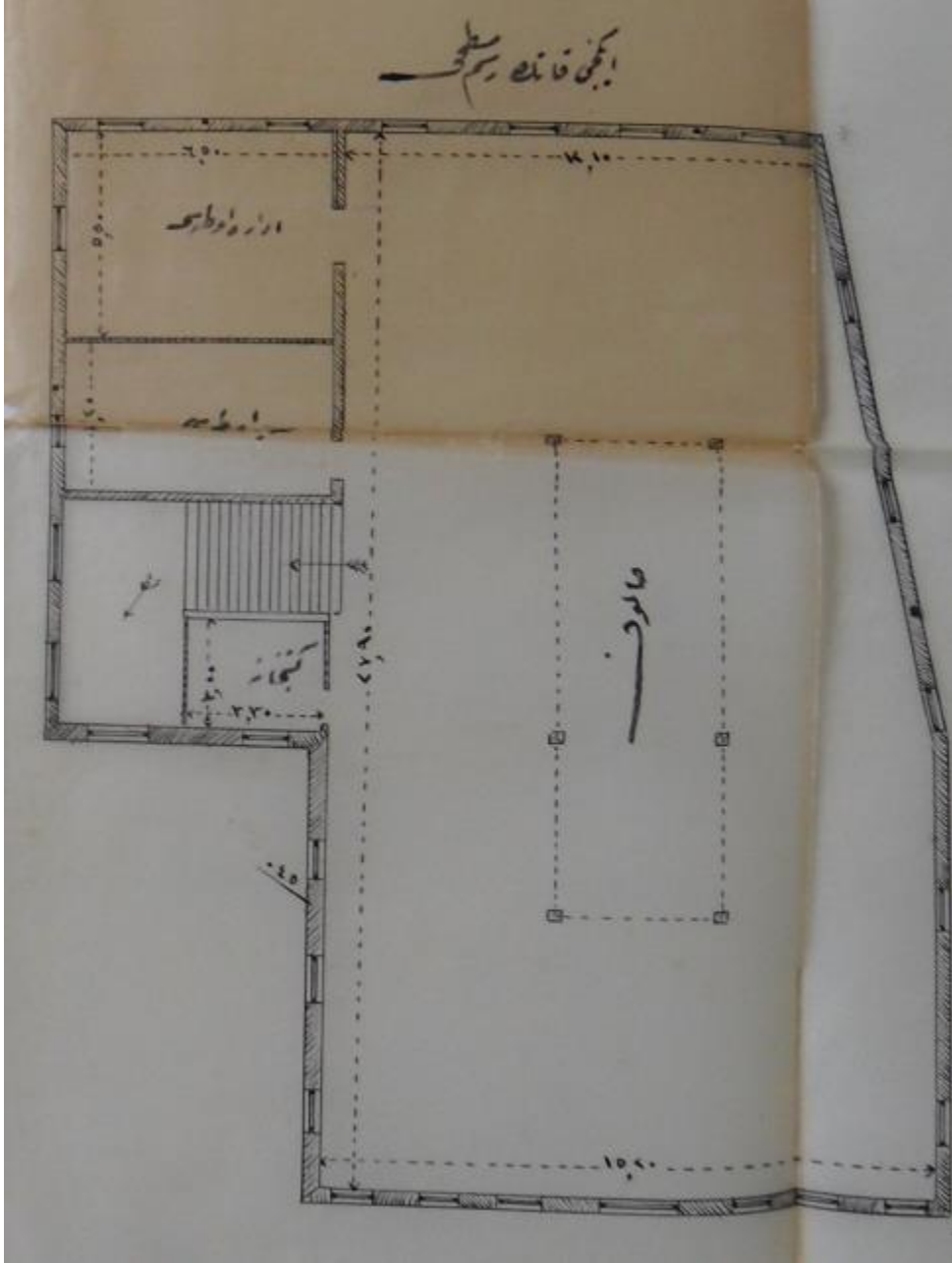
EK-I: BOA., İ.AZN., 48/5. Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi Rüşdiyesi cephe resmi.

EK-II: BOA., İ.AZN., 48/5. Zemin katın planı.

EK-III: BOA., İ.AZN., 48/5. Birinci katın planı.

EK-IV: BOA., İ.AZN., 48/5. İkinci katın planı.

		<i>Sim Mecidiye: 19 kuruştan</i>	
1 metre mikâp kum	9 kuruş.	1 kantar kireç	2 kuruş 25 sim.
1 metre mikâp duvartaşı	17 kuruş.	1 metre mikâp yontma kabataş	45 kuruş.
1 metre mikâp duvartaşı	17 kuruş.	1 metre mikâp merdiven için serttaş	95 kuruş.
1000 adet kiremit	60 kuruş.	1000 adet tuğla	60 kuruş.
100 kilo çimento	45 kuruş.	1 kasa mısır (çivi)	2 kuruş 50 sim.
1 kasa demir	1 kuruş 50 sim.	1 ray demiri	1 kuruş 50 sim.
1 metre mikâp tahta	215 kuruş.	1 metre mikâp ağaç çam	215 kuruş.
1 kasa cam	107 kuruş.	1 adet Dülger yevmiyesi	16 kuruş.
1 adet Amale yevmiyesi	6 kuruş.		

EK-V: BOA., İ.AZN., 48/5. Kırkkilisede yeniden inşa olunacak mektebin taş, kum ve levazım-ı sairenin rayiç bedelini gösteren fiyat defteridir.

	Fi	Metre Mikâp	Kuruş	Sim
Mektebin eski binasının enkazının temizlik masrafı	1.250	..
Mahal harfiyesi ve çıkacak toprakların harç masarîf nakliyesi	5	129,75	698	75
Dış temel duvarlarıyla iç bölme duvarlarının taş ve kum ve kireç masraflarıyla ücreti usta ve amelîye yevmiyesi	24	171	4.104	..
Zeminden yukarı iç ve dış alt kat duvarlarının tuğla ve kireç ve kum ile inşa ve dışarıdan sıvama masrafı	47	285,90	13243	35
Birinci katın	49	344,40	16.875	60
İkinci katın	51	262,80	13.402	80
<i>Mektep binasının tüm duvarlarının masraf inşası</i>				
Binanın üzerine sakf (tavan, çatı) ağaç tahta ve saire ile usta yevmiyesi	28	535,00	14.980	..
İkinci katın döşeme inşası ağaç tahta ve saire ve usta yevmiyesi masrafı	18	457	8.226	..
Birinci katın	17	430	7.310	..
Zemin katın	14	416	5.824	..
<i>Üç katın miktarları gösterildiği döşeme inşası</i>				
İkinci katın tavan inşası için ağaç tahta ve saire masrafı	10	475	4.750	..
Birinci katın	6	430	3.870	..
Zemin katın	8	430	3.440	..
<i>Üç katın tavan inşası masrafı</i>				
İkinci katın pencere inşası için çerçeve cam ve saire masrafı	115	27	3.105	..
Birinci katın	110	33	3.630	..
Zemin katın	105	20	2.100	..
<i>Üç katın pencere inşası masrafı</i>				
İkinci katın odalarına mevkili kapı inşası	80	2	160	..
Birinci katın odalarına mevkili kapı inşası	80	9	720	..
Birinci katın dış tarafına iki kenarlı kapı inşası	300	1	300	..
Zemin katın iç ve dış taraflarına mevkili kapı inşası	75	13	975	..
<i>Dâhili ve harici kapıların inşası masrafı</i>				
Birinci Katın ağaçtan merdiven inşası	1.088	..
Zemin Katın ağaçtan merdiven inşası	690	..

Dış cepheden birinci kata çıkmak için taş merdiven ve etrafına demir parmaklık inşası			4.250	
<i>Dâhili ve harici merdivenlerin inşa masrafı</i>				
İkinci katın duvarlarının iç tarafından kireç ve badana ile sıvama masrafiyla boyama ücreti	5	662,50	3.312	50
Birinci Katın	5	1181,25	5.906	25
Zemin Katın	4	786	3.144	..
<i>Duvarların sıvama ve boyama masrafı</i>				
<i>Duvarların içinden çıkacak kiremitlikten bir metre yüksekliğinde soba bacası inşası</i>	45	9	476	..
<i>Zemin katın on iki adet hela inşası</i>	175	12	2.100	..
<i>Bahçenin ön tarafına demir parmaklık duvarı</i>	115	22	2.530	..
<i>Havlu taşı ile kaldırım inşası</i>	5	550	2.750	..
YEKÜN			135.221	25
<i>Atık binanın enkazı kiremidi ve ağaç ve taş ve tahta ve sairinin miktarı</i>			15.200	50
			120.020	75

EK-VI: BOA., İ.AZN., 48/5. 579 metre karesinde inşa olunacak Rum Mektebi Rüşdiyesi Keşif Defteri.

İsim	Lira Osmani Adet	Sim	İsim	Lira Osmani Adet	Sim
Piskopos Rodostolo Antinos Efendi	25		Stavraki Penakopoulos	1	
			Aleksandır Haysi İstevri	3	
Dodopoulos Dimitri	100		Heysi Preskova Tanaşaki	3	
Sırma Yanko	50		Nikolaki Sırma	2	
Sarra Mecaraki	5		Uskolidi Biraderler	1	
Dodopoulos Tocaraki	5		Çoço oğlu Tanaşaki	1	
Dodopoulos Dimitri Mahdumu Kostandi	20		Pavlaki Melisino	3	
Floridi Apostolaki	20		Menzilci oğlu Dimitri	1	
Doktor Tavridi	20		Biraderi Yorgi	1	
Yanko Kokinos	5		Potaş Zoropoulos	1	
Katopoti Kostandi	10		Niko Papadopoulos	1	
Bezzaz Kostaki	3		Kostandi Doskolopoulos	3	
Doktor Kiremitçi oğlu	7	50	Nikolaki Kokinos	2	
Trandafil Kazi	5		Saridi Yanko	6	
Taşçı Yanko	10		Kürkçü Kostandi	2	
Hristo oğlu Vasilaki	5		Şekerci Hristaki	1	
Tavridi Kiryako	5		Kokinos Andonaki	1	
Panayut Moriyadi	3		Antesi Kalimeridi	1	
Etmezoğlu Pirlikli	3		Kostandi Eftalopoulos	1	
Nikolaki Ulahopoulos	2	50	Nikol oğlu Dimitri	2	
Nikol oğlu Nikolaki	3		Gavril oğlu İstaki	1	
Saridi Tanaşaki	2		Ayıcı oğlu Yorgi	1	
Filoru Filoridi	10		Petrelı Bakkal Yorgi	1	
Mumcu Biraderleri	1		Radopoulos Kostandi	1	

Tanaş oğlu Todori	1		İstefan Dronyan	1	
Kalimeridi Tanaşo	1		Keresteci Margirit	1	
Hatfah Nikoloki	1		Ayıci oğlu Yorgi	1	
Tanaş oğlu Todori	1		Yorgi Fanpa	1	50
Yani oğlu Nikolaki	1		Kondopoulos Zevcesi Mirsi	1	
Papa Danyel oğlu Dimitri	1		Nallidi Tanaşaki	4	
Papadopoulos Kiryakin	1		Adsız	3	
Nikoloko Dimitriyedi	1		Yorgi Milisno	3	
Mihail Papadopoulos	2	50	Dimitro Zonara	3	
Hristaki Papadopoulos	1		Yonko Anastasyadi	3	
Nikolaki Papadopoulos	1	50	Yani Doskopuolos	2	
Dimitri Eyyanidi	1		Pelenkoğlu Tanaşaki	1	
Kurtoğlu İlyaki	1		Gavrioloğlu Dimitri	1	
İstedi İstemiyadi	1		Kazi Tanaşaki	1	50
Kostadi Patrikopoulos	3		Cevanadi Erkiraki	1	
İstefenaki Lazaridi	1		Ağaçci Tanaşaki	1	
Doktor Sofikli Celepoğlu	5		Ahilif Tevridi	1	
Mihail Likidi	2		Celepoğlu Avrupidi	1	
Leon Efendi	2		Bezzaz Yorgi Papakosti	1	
Kosti Mirale	1		Bakkal Pavlaki	1	
Ozgurof Biraderleri	2		Yanko Amanoilidi	1	
Çitekopoulos Biraderler	1		Karyon oğlu Margirid	2	
Kostaki Yenaki	6		Ararisiti Kazi	2	
Yorgi Eftanapuolos	1	50	Şekerçi Toma	1	
Niko oğlu Kiryazi	1		Antezi oğlu Simal	1	
Şekerçi Andon	1		Dodokioğlu Sofukli	2	
Pirikli Efkalidis	1		Kiremitçi oğlu Nikolaki	1	
Mihail Mihailoğlu	2		Milanyon Efendi	5	
Papa Pinayutoğlu Dimitri	1		Reji Müdürü Pirikli Efendi	3	
Penoko Vafidi	2		Kapriyani Efendi	1	
Yorgi Papadopoulos	1		Kostandi Savopoulos	1	
Kunduracı Pulohron	1		Berber Aleksandiri	1	
Haci Yanoğlu Antaş	1		İstani Kazi	1	
Bakkal Kalud	2		Aleksandiri	2	
Yani oğlu Hristodolo	1		Mosko Papa Hristodol	1	
Yani oğlu Yusiyeve	1		Ahilif Kanpa	1	50
Çocooğlu Dimitri	1		Lombiridi Penako	1	
Mihail İstefan	1		Mihail Kostandi	1	
Haci Tanaşaki Biraderler	2		Kostandi Nallidi	1	
Şekerçi Verdi	1		Kostandi Zoiropoulos	1	
Mihail Moskopoulos	1		Anglaki Venpoyutaki	1	
Bakkal Lefter Biraderler	2		Berber Sava	1	
Bakkal Melisino	2		YEKÜN	500	
Nikolaki Ulahapoulos	1		Meryem Ana Kilisesi'nden	250	
Niko oğlu Anestodoli	1		Saranda Martires Kilisesi'nden	150	

Sırma Biraderler	1		Aya Yani Kilisesi'nden	150	
Yorgi oğlu Kalyon	1		Aya Panton Kilisesi'nden	150	
Yanko Melisino	1			700	
Kasap Mihail	1		TOPLAM	1.200	
Kasap Yorgaki	1		Yalnız bin iki yüz liradır. 29 Mart 1318/11		
Çiko Dimitri	1		Nisan 1902.		

EK-VII. BOA., İ.AZN., 48/5. Kırkkilise Kazasının Cami Kebir Mahallesinde ve Meryem Ana Kilisesi'nde yeniden yapılacak Rum Mektebi için toplanan iane miktarlarıyla isimlerini gösteren defterdir.

EK-VIII. 1905 Kırklareli (Kırkkilise) Rum Mektebi Rüşdiyesi'nin açılış fotoğrafı.

EK-IX. Kırklareli (Kırkilise) Rum Mektebi Rüşdiyesi'nin 1920-1923 tarihleri arasında mübadele öncesi çekilmiş fotoğrafı.

EK-X. 1950 yılında Kırklareli Ortaokulu.